

управляючої компанії, учасників парку) спрямовано на часткове вирішення означених вище проблем та дозволить розглядати створення інноваційної інфраструктури як основи для розвитку громад.

Список використаних джерел:

1. Про наукові парки: Закон України від 25.06.2009 р. № 1563-VI. Відомості Верховної Ради України. 2009. № 51. С. 757.
2. Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків: Закон України від 16.07.1999 р. № 991-XIV. Відомості Верховної Ради України. 1999. № 40. С. 363.
3. Про індустриальні парки: Закон України від 21.06.2012 р. № 5018-VI. Відомості Верховної Ради України. 2013. № 22. С. 212.

ФІНАНСОВА АВТОНОМІЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Теремецький В.І., д-р юрид. наук, професор
Західноукраїнський національний університет

Як відомо, в будь-якій демократичній державі функціонує система місцевого самоврядування. Саме органи місцевого самоврядування відіграють ключову роль у заохоченні та захисті прав людини, що є суттєвою ланкою у відносинах між владою та громадянами.

Кожна країна світу хоче, щоб її місцева влада працювала добре. Успішне функціонування будь-якої місцевої влади значною мірою залежить не стільки від обсягу її повноважень, скільки від її фінансового забезпечення, володіння та вільного розпорядження матеріальними, людськими, фінансовими та іншими ресурсами, необхідними для ефективного виконання своїх функцій. У цьому контексті Європейська хартія місцевого самоврядування містить ключові принципи, що визначають важливість та обсяг фінансової автономії європейських органів місцевого самоврядування [1]. Йдеться про її Преамбулу та статті 3.1, 4.2, 4.4, 4.5. Аналіз цих положень Європейської хартії місцевого самоврядування доводить, що фінансова автономія є важливим інструментом для місцевих органів влади та означає: 1) мати відповідні фінансові ресурси згідно з їх повноваженнями; 2) розпоряджатися цими фінансовими ресурсами та використовувати їх під свою відповідальність, без державного втручання, для ефективного регулювання та управління справами місцевого самоврядування; 3) отримувати допомогу в нарощуванні потенціалу для одержання власних доходів; 4) отримувати відповідні консультації з усіх фінансових питань, які стосуються самоврядування, щодо розподілу перерозподілених ресурсів.

Наявність фінансової автономії та прийняття власних рішень щодо оподаткування залежить від децентралізації. Вважаємо, що регіональна чи місцева влада здатна самостійно визначати власні бази оподаткування, ставки оподаткування та інші характеристики податку, повинна мати високий ступінь

податкової автономії чи повноважень щодо оподаткування. Відсутність фінансової автономії посилює залежність місцевої влади від центрального уряду та заважає їй планувати майбутнє.

Децентралізація влади є складовою політики розвитку будь-якої країни з метою зміцнення регіональних та місцевих органів влади для вирішення завдань 21-го століття, сприяючи змінам структур управління, які впливають на відносини між місцевою владою та громадянами. Децентралізація в будь-якій країні пов'язана з процесом передачі повноважень регіональним і місцевим органам влади, де пріоритетом є сприяння регіональному розвитку знизу, надавши субнаціональним урядам більше повноважень у визначенні програм, які більше відповідають інтересам громади та місцевого населення, а також цілям регіонального розвитку [2].

Фіскальна децентралізація має на меті розподілити фінансові ресурси між різними рівнями влади, щоб регіони та уряд мали потужну фінансову базу для своєї діяльності, а держава здійснювала трансферти до місцевих бюджетів для фінансування делегованих функцій. Фіскальна децентралізація спрямована на підвищення фінансової спроможності місцевих органів влади. Ця фінансова спроможність базується на здатності залучати наявні та потенційні фінансові ресурси з певної території для фінансування економічних, соціальних та екологічних потреб, встановлення раціональних та ефективних напрямів їх розподілу і використання. Фіскальна децентралізація врівноважує державні послуги з потребами та вподобаннями місцевих громад та громадян, підвищує відповідальність місцевих органів влади за виконання своїх функцій та ефективність державного сектору загалом за рахунок запровадження елементів конкуренції [3].

Фіскальна децентралізація є складним явищем, яке включає кілька вимірів. Ступінь децентралізації в країні можна оцінити на основі фіскальних показників, зокрема, рівня витрат субнаціонального уряду (вимірюється як частка ВВП і як частка державних витрат) і рівня податкових надходжень субнаціонального уряду (вимірюється як частка ВВП, як частка загального субнаціонального доходу та як частка державних податкових надходжень) [4; 5]. Також існує декілька показників фіскальної децентралізації, які послідовно використовуються: 1) децентралізація витрат (відношення субцентральних витрат до загальнодержавних); 2) децентралізація доходів (відношення субцентральних власних доходів до доходів загального уряду); 3) децентралізація податкових надходжень (відношення субцентральних податкових надходжень до податкових надходжень сектору державного управління); 4) податкова автономія (відношення податків, щодо яких місцеві органи влади мають певну базу або автономію на встановлення ставок, до податкових надходжень сектору державного управління [6].

Фіскальна децентралізація може призвести до більш ефективного надання місцевих суспільних благ і послуг та сприяти кращій відповідності між політикою та перевагами громадян. Децентралізація податків і доходів, що вимірюється часткою податку (або доходу) субцентрального уряду в загальному податку (або доході), має тенденцію до зменшення регіональних

диспропорцій; наприклад, збільшення децентралізації доходів на 10 % зменшує регіональні диспропорції на 11 % (або на 4 базисних пункти коефіцієнта варіації) [7].

Отже, досягти успіху сталого розвитку та ефективного управління державними фінансами можна лише завдяки ефективним органам місцевого самоврядування наділеним широкою фіскальною автономією, а отже, фінансовою стійкістю, за активної участі населення громади задля подолання усіх форм бідності та сприяння добробуту.

Список використаних джерел:

1. Council of Europe (1985). *The European Charter of Local Self-Government*.
2. Talitha T., Firman T. & Hudalah D. (2020) *Welcoming two decades of decentralization in Indonesia: a regional development perspective, Territory, Politics, Governance*, 8:5, 690-708.
3. Teremetskyi V., Solyannik K., Zakomorna K., Poproshaieva O., Yakovchuk Ya. (2021). *Fiscal decentralization of Ukraine: search for new approaches for the development of local self-government. Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice Vol. 2 No. 37*. DOI: <https://doi.org/10.18371/Fcapt.v2i37.229957>.
4. World Bank (2001). *Fiscal Decentralization Indicators* <http://www1.worldbank.org/publicsector/decentralization/fiscalindicators.htm>.
5. OECD (2019), *Making Decentralisation Work: A Handbook for Policy-Makers, OECD Multi-level Governance Studies, OECD Publishing, Paris*.
6. Blöchliger, H. (2013), *Decentralisation and Economic Growth - Part 1: How Fiscal Federalism Affects Long-Term Development, OECD Working Papers on Fiscal Federalism, No. 14, OECD Publishing, Paris*.
7. Bartolini, D., S. Stossberg and H. Blöchliger (2016), "Fiscal Decentralisation and Regional Disparities", *OECD Economics Department Working Papers, No. 1330, OECD Publishing, Paris*, <http://dx.doi.org/10.1787/5jlpq7v3j237-en>.

ФОРМУВАННЯ ДОХОДНОЇ ЧАСТИНИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Разумова Г.В., д-р екон. наук, доцент
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Основною проблемою в контексті відносин між різними частинами бюджетної системи є питання визначення на законодавчому рівні основних принципів розподілу доходів від національних податків, фіксація податкових надходжень для бюджетів відповідного рівня бюджетної системи.

Враховуючи те, що на законодавчому рівні присутня деяка невизначеність щодо спрямування доходів від загальнодержавних податків, у процесі формування та затвердження закону про державний бюджет України підходи до розподілу доходів від цих джерел між державним та місцевими бюджетами мають тенденцію до постійно змінення. Така ситуація призводить до зниження рівня зацікавленості органів місцевого самоврядування у питанні мобілізації певних національних податків, що є більшою мірою важливим та актуальним для органів місцевого самоврядування базового рівня через те, що